

16 979

Vaststelling en invoering van titel 7.1 (koop en ruil) van het Nieuw Burgerlijk Wetboek

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 27 september 1989

Algemeen

a. Zoals in het bijzonder aan de orde is gekomen bij het zevende deel van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 nieuw BW (w.o. 17 896, thans eveneens bij de Eerste Kamer aanhangig), zal de materie van Boek 7 niet als één geheel ter discussie komen, doch zullen de titels die niet tegelijk met de Boeken 3, 5 en 6 in werking behoeven te treden, telkens bij afzonderlijk wetsontwerp aan het parlement worden voorgelegd. Daarbij kan, zoals met de reeds in de Invoeringswetgeving verwerkte of bij afzonderlijk wetsontwerp ingediende titels 7.1, 7.3, 7.7, 7.9, 7.14, 7.15, 7.17 en 7.18 is gebeurd, uit het voorontwerp van Boek 7 worden geput. Evenmin is echter uitgesloten om in dit boek onder andere contracten dan in het voorontwerp worden behandeld, op te nemen, zoals zal geschieden met de overeenkomst inzake geneeskundige behandeling, met betrekking waartoe onlangs een wetsontwerp de ministerraad is gepasseerd. De daarin voorgestelde, in het huidige BW in te voegen artikelen 1653 e.v. zullen immers uiteindelijk hun plaats in Boek 7 vinden. Ook wees de commissie in dit verband terecht op de belangrijke bankovereenkomst, waarvan de regeling in Boek 7 als mogelijkheid wordt genoemd in de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer betreffende het vijfde gedeelte van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 nieuw BW (Bijl. Hand. I, 1988–1989, 17 541, nr. 46, po. 1, punt 1), hoewel de gedachte aan een dergelijke regeling eerder was afgewezen (toelichting groene boek, p. 831).

Bij de hiervoor weergegeven beleidslijn is ervan uitgegaan dat de vragen die hier rijzen niet zozeer van principiële als wel van praktische aard zijn. Regelingen van benoemde overeenkomsten komen voor opneming in Boek 7 in aanmerking naar gelang behoefte aan een zodanige regeling bestaat; het zal in de eerste plaats van de aard van deze behoefte, zoals die zich in concreto voor doet, afhangen welk karakter die regeling zal moeten hebben.

De commissie heeft opgemerkt dat het groene boek van Boek 7 in zoverre traditioneel van opzet is dat daarin de bekende benoemde contracten de revu passeren. Daarbij verdient in de eerste plaats aantekening dat het feit dat een bepaalde overeenkomst vanouds wettelijke

* De vorige stukken zijn verschenen onder de nrs. 257 van vergaderjaar 1987–1988 en 270 van vergaderjaar 1988–1989.

regeling heeft gevonden, er vaak op duidt dat een dergelijke regeling in de praktijk niet kan worden gemist; de onderhavige titel 7.1 is daarvan een goed voorbeeld. Dat ook ter zake van zodanige overeenkomsten naar vernieuwing wordt gestreefd, blijkt mede hieruit dat de totstandgekomen wetsontwerpen waarin op het groene boek wordt voortgebouwd, daarvan, onder meer als gevolg van nader overleg met de praktijk, nog weer aanzienlijk plagen af te wijken.

Verder verdient in dit verband aandacht dat de mogelijkheid van opnemng van nieuwe benoemde overeenkomsten aan Boek 7 een open karakter geeft, dat ook in de nummering tot uiting zal komen en dat mede van belang is voor toekomstige ontwikkelingen die regeling van een overeenkomst wenselijk kunnen maken. Aldus kan tevens worden voorkomen dat dergelijke regelingen, in weerwil van de codificatiegedachte die mede aan het nieuwe wetboek ten grondslag ligt, in afzonderlijke wetten zouden worden ondergebracht (zoals thans de Pachtwet en de Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst) in plaats van een onderdeel van dat wetboek te vormen, dat zowel naar stelsel als terminologie daarin past en waarin aan de algemene regels van het verbintenisrecht kan worden overgelaten wat anders wellicht gedetailleerde regeling zou behoeven.

Wij onderschrijven voorts de opvatting van de commissie dat bij de vraag of bijzondere overeenkomsten wettelijke regeling behoeven en, zo ja, welke inhoud deze moet krijgen, aandacht dient te worden besteed aan de zelfregulering door het bedrijfs- en beroepsleven, al of niet in samenwerking met consumentenorganisaties; en dat dit ertoe kan leiden dat aan een wettelijke regeling geen of minder behoefte bestaat dan wel dat met een paar hoofdlijnen kan worden volstaan. Wat deze zelfregulering betreft kan mede worden gedacht aan de figuur van de standaardregeling, bedoeld in art. 6.5.1.2.; men zie hierover de in juli 1989 aan de Tweede Kamer uitgebrachte memorie van antwoord betreffende wetsvoorstel 18 966 (wet commissies standaardregelingen), waarin enerzijds wordt ingegaan op de verhouding tussen standaardregeling en wet in formele zin, en anderzijds op de verhouding tussen standaardregeling en algemene voorwaarden.

b. Het doet ons genoeg dat de commissie het standpunt onderschrijft om van bepaalde soorten koop, zoals fabriektenkoop, compensatiekoop, teleshopping e.d. in ieder geval vooralsnog geen bijzondere voorzieningen te treffen. Wat de koop of proef betreft: voor een (summiere) regeling daarvan pleiten niet slechts historische redenen, doch ook het feit dat de plaats van deze figuur in ons verbintenisrechtelijk systeem onduidelijk is (zie Asser-Schut blz. 55).

Zelfregulering en titel 7.1

Ad a en b. Er zijn geen ontwikkelingen te melden over zelfregulering op het terrein van after-saleservice als geheel. Wel vormen elementen van after-saleservice, met name de klachten- en geschillenregeling, een vast onderdeel in het overleg over algemene voorwaarden in het kader van de Commissie voor Consumentenaangelegenheden (CCA) van de Sociaal Economische Raad. Zo is als sluitstuk op het overleg over de algemene voorwaarden voor de diensten van PTT Telecom BV en de algemene voorwaarden voor het vervoer van postzendingen door PTT Post BV de geschillencommissie Post en Telecommissie opgericht; deze ressorteert onder de Stichting Geschillencommissies voor consumentenzaken. Een ander element van de after-saleservice, de garantie, maakt onderdeel uit van de leverings- en betalingsvoorwaarden consumentenwerk installerende bedrijven. In deze voorwaarden is opgenomen dat de installateur garandeert dat eventuele gebreken in het werk gedurende

1 jaar (voor elektrische installaties 6 maanden) zullen worden verholpen, tenzij de installateur aantoonst dat het gebrek geen gevolg is van zijn werk. Tevens is opgenomen dat het voorgaande onverlet laat dat de installateur ook na die periode voor eventuele gebreken in het werk wettelijk aansprakelijk kan zijn.

De CCA-Subcommissie Produktinformatiebeleid houdt zich bezig met Produktinformatie (deels behorende tot de after-saleservice) voor een aantal concrete produktgroepen. Zo is de tapijtbranche bezig met het uitwerken van een systeem van produktinformatie; naast beknopte informatie in brochurevorm over zaken als onderhoud, kwalitatieve eigenschappen en geschillenregeling aan de consument worden geleverd (introduktie in 1990). Ook de verfbranche zal informatie leveren die is gesplitst in informatie op de bus en aanvullende informatie in brochure. Voorlopig gaan wij er van uit dat de zelfregulering van onderwerpen, behorend tot de aftersaleservice, door het bedrijfsleven in samenwerking met de consumentenorganisaties tot bevredigende resultaten zal leiden.

Ad c. Het ligt niet meer in de bedoeling om, afhankelijk van de uitkomst van het overleg over zelfregulering, een voorstel tot wijziging van art. 7.1.3.7. lid 2 onder c te doen. Blijkens de toelichting op de derde nota van wijziging (16 979, nr. 12) hing dit voornemen samen met de ten opzichte van het gemene recht verzwaarde aansprakelijkheid van de verkoper voor het franchisebedrag, die bij die nota werd voorgesteld. Inmiddels is deze regel bij amendement (stuk nr. 28) gewijzigd, in dier voege dat de genoemde aansprakelijkheid door de algemene regels van de afd. 6.1.8 en 6.1.9 wordt beheerst. Hierdoor is de ratio voor een wijziging van de bepaling vervallen.

Afstemming titel 7.1 op Boeken 3 en 6

Tot onze voldoening gaf de commissie te kennen dat de afstemming van titel 7.1 op het algemene overeenkomsten- en verbintenissenrecht in het algemeen goed is geslaagd. Over de door haar nog aan de orde gestelde punten merken wij het volgende op.

a. Zowel het hier als het onder b door de commissie aan de orde gestelde punt betreft een samenloopvraag. Duidelijkheidshalve dient daarom voorop te worden gesteld dat in het stelsel van het nieuwe wetboek hier in beginsel alternativiteit geldt (verg. Asser-Hartkamp III, 1986, nr. 122, en de daar geciteerde), hetgeen meebrengt dat het aan de koper is de figuur in te roepen, die naar zijn mening tot het voor hem meest gunstige resultaat leidt. Dit uitgangspunt geeft derhalve aan de koper de keuze zijn vordering te gronden op zijn rechten ter zake van nakoming, op zijn rechten uit wanprestatie (ontbinding of schadevergoeding) of op dwaling. Ieder van deze figuren moet worden beoordeeld aan de hand van de voor die figuur zelf geldende regels. Daaraan voegt artikel 7.1.3.5 slechts enkele regels toe die voor al deze figuren tegelijk gelden. In het licht hiervan moet punt a als volgt worden beantwoord:

a. Artikel 7.1.3.5 doet geen afbreuk aan de regeling van het verzuim volgens afd. 6.1.8 en art. 6.5.4.6 lid 2. De koper die een recht op schadevergoeding of op ontbinding geldend wil maken, zal daartoe pas kunnen overgaan indien aan de eisen, gesteld in de voormelde regelingen, is voldaan. Indien voor het intreden van het verzuim een ingebrekestelling nodig is (verg. art. 6.1.8.7 e.v.), dient deze derhalve los van het in art. 7.1.3.5 bepaalde te worden uitgebracht, met dien verstande dat een ingebrekestelling uiteraard met de in art. 7.1.3.5 lid 1, eerste zin, bedoelde mededeling kan worden gecombineerd. Een na de voormelde mededeling uitgebrachte ingebrekestelling stuit de verjaringstermijn van art. 7.1.3.5 (verg. art. 3.11.17 lid 1). De ingebrekestelling kan

voorts bij hetzelfde exploit geschieden als waarbij wordt gedagvaard; zie Asser-Hartkamp I (1988) nr. 362. De rechten van art. 7.1.3.2 zijn te beschouwen als rechten op nakoming; een vordering als in dat artikel bedoeld, behoeft derhalve niet door een ingebrekestelling te worden voorafgegaan.

b. Inderdaad kan de koper van een zaak die niet aan de overeenkomst beantwoordt, zich niet meer succes op dwaling beroep, indien de verkoper een voorstel doet tot herstel of tot koopprijsvermindering, dat beantwoordt aan art. 6.5.2.12a. In het licht van het onder a reeds opgemerkte, ontnemt dit de koper op zichzelf echter niet het recht op ontbinding overeenkomstig art. 6.5.4.6, zij het dat een aanbod tot herstel, mede gelet op de overige omstandigheden van het geval, kan meebrengen dat de tekortkoming de door de koper gewenste ontbinding niet rechtvaardigt (art. 6.5.4.6 lid 1, slotzinsnede). Evenmin ontnemt een aanbod als voormeld aan de koper het recht om nakoming van de overeenkomst te eisen, c.q. een andere vorm van nakoming dan door de verkoper wordt aangeboden; doch men lette in dit verband op de in art. 7.1.3.2 vervatte beperkingen van de rechten van de koper.

c. De regel van art. 7.1.3.5 lid 1, eerste lid, dat de koper op straffe van verlies van zijn recht zich op wanprestatie te beroepen, «binnen bekwame tijd» van de tekortkoming mededeling moet doen aan de koper, komt overeen met hetgeen art. 6.1.8.14 in het algemeen voorschrijft; de regel van lid 1, tweede zin, vormt een in de wet geregelde versoepeling van die algemene bepaling. De regeling is in overeenstemming te achten met het geldende recht; zie de literatuur geciteerd in de memorie van antwoord van de Tweede Kamer, blz. 17 en Asser-Hartkamp I (1988) nr. 382. Vgl. ook art. 38 e.v. LUVI en Weens Koopverdrag. Bijzondere omstandigheden als door de commissie onder 2 genoemd zullen een rol kunnen spelen bij de uitleg van de maatstaf «binnen bekwame tijd», terwijl voorts ook de onderhavige bepaling met inachtneming van redelijkheid en billijkheid moet worden gehanteerd (art. 6.5.3.1). De door de commissie onder 1 uitgesproken vrees delen wij derhalve niet; de moeilijkheid met de regeling van de verborgen gebreken schuilt immers veeleer in de korte termijn die beschikbaar is voor het instellen van de rechtsvordering, waarbij het bovendien om een vervaltermijn in plaats van een verjaringstermijn gaat.

Wat de drie vragen onder 3 betreft kan in het licht van het voorgaande het volgende worden geantwoord. In beginsel zal de koper de bevoegdheid hebben eerst het advies van een deskundige in te winnen alvorens hij de in artikel 7.1.3.5, eerste lid, bedoelde mededeling doet. Is het betreffende onderzoek tijdrovend, dan kan het zijn dat de koper de verkoper intussen niet in het ongewisse mag laten. In dat verband is van belang dat ook de vraag of de mededeling voldoende kan zijn dat de koper zich, in afwachting van het onderzoek, alle rechten voorbehoudt, in beginsel bevestigend moet worden beantwoord, waarbij uiteraard wordt uitgegaan van de situatie dat inderdaad onderzoek plaatsvindt en dat de gegevens die de koper aldus heeft verkregen en waarop hij zijn aanspraak wil gronden, eveneens met bekwame spoed ter kennis van de verkoper wordt gebracht. In een en ander ligt tevens het antwoord op de derde vraag besloten: naar gelang van de omstandigheden zal mededeling van een dergelijk voorbehoud van rechten moeten worden gedaan, wil de koper zijn aanspraken niet verliezen.

Consumentenkoop (en algemene voorwaarden)

Met voldoening nemen wij er kennis van dat de commissie zich in het algemeen kon verenigen met de voorgestelde bijzondere voorzieningen voor de consumentenkoop.

De commissie gaf te kennen het – met name gelet op afd. 6.5.2A inzake algemene voorwaarden – wenselijk te achten dat in de toekomst terughoudendheid wordt betracht bij het ontwerpen van bijzondere voorzieningen voor consumenten in de nog te ontwerpen en te behandelen titels van Boek 7. Wij zijn dit in zoverre gaarne met de commissie eens, dat het wenselijk voorkomt dat thans ervaring wordt opgedaan met de nieuwe afdeling 6.5.2A, zodat het niet voor de hand ligt daarvan in de nog voor bijzondere contracten tot stand te brengen regelingen af te wijken. Hierbij wijzen wij er echter op dat afd. 6.5.2A gericht is op het contractenrecht in het algemeen en dus naar haar aard niet kan voorzien in de eventueel bij bijzondere overeenkomsten bestaande behoefte om nadere regels van consumentenbeschermende aard op te nemen. Hierbij is enerzijds te denken aan een verdergaande beperking van de bevoegdheid om van de bijzondere regeling af te wijken dan uit art. 6.5.2a onder a voortvloeit (vgl. bij de koop art. 7.1.1.4a), en anderzijds aan regels van andere aard dan een beperking van de contractsvrijheid, bijv. regels die aan een der contractspartijen een bepaalde bevoegdheid toekennen (vgl. bij de koop de artt. 7.1.1.5 en 7.1.3.2 lid 2). Zie hierover uitvoeriger de memorie van toelichting, blz. 14 e.v.. Bij elke titel van Boek 7 zal moeten worden onderzocht of en in hoeverre aan zodanige regels behoefte bestaat. Bij de reeds ingediende titels (7.3, 7.7, 7.9, 7.14, 7.15, 7.17 en 7.18) is dit reeds geschied; wij vertrouwen erop dat de commissie dienaangaande te zijner tijd zal oordelen dat voldoende terughoudendheid in acht is genomen.

Art. 7.1.3.7 – 7.1.3.9

1. Gaarne voldoen wij aan het verzoek van de commissie om het stelsel van de artt. 7.1.3.7 en 7.1.3.9 nog eens samenvattend toe te lichten en om de verhouding afnemer–leverancier–producent bij consumentenkoop te vergelijken met die bij een koop, niet zijnde consumentenkoop. Deze toelichting kan betrekkelijk kort zijn; het gaat immers om de bepalingen zoals zij als resultaat van de parlementaire behandeling zijn komen te luiden, niet om de verschillende tussenstadia.

2. De artt. 7.1.3.7 en 7.1.3.9 hebben de strekking om in het belang van de verkoper een zeker tegenwicht te bieden voor de bepalingen van consumentenbeschermende aard die het onderhavige wetsvoorstel bevat: die bescherming mag niet zonder meer ten koste van de verkoper–detaillist, maar moet op redelijke wijze over alle schakels in de kolom producent–afnemer worden verdeeld. Te dien einde wordt, heel kort gezegd, tweërlei bepaald:

I. De aansprakelijkheid van de verkoper voor bepaalde schade veroorzaakt door bepaalde gebreken in de verkochte zaak wordt uitgesloten (art. 7.1.3.7).

II. Voor zover de verkoper door de koper wordt aangesproken omdat de verkochte zaak ondeugdelijk blijkt te zijn, kan de verkoper (mits hij de ondeugdelijkheid zelf niet kende of behoorde te kennen), de voor hem daaruit resulterende schade in beginsel verhalen op zijn voorman (art. 7.1.3.9).

3. *Ad. I.* Indien de verkochte zaak niet de eigenschappen bezit die de koper op grond van de overeenkomst mocht verwachten (d.w.z. indien zij ondeugdelijk, gebrekkig is), levert dit een tekortkoming van de verkoper op (art. 7.1.2.7 lid 2). Voor de schade die de koper als gevolg daarvan lijdt, is de verkoper aansprakelijk, tenzij de tekortkoming hem niet kan worden toegerekend (art. 6.1.8.1 e.v.). Het enkele feit dat de verkoper het gebrek niet kende en ook niet behoorde te kennen is, naar de meeste schrijvers leren en de huidige rechtspraak (die overigens betrekking heeft op handeldkoop) pleegt aan te nemen, niet voldoende om de tekort-

koming niet toerekenbaar te oordelen. Het is echter onredelijk voorkomen om de verkoper aansprakelijk te stellen voor gebreken in produkten die hij niet zelf heeft vervaardigd en ook niet op deugdelijkheid heeft kunnen controleren; voor zulke gebreken dient in beginsel niet de verkoper, doch de producent van de zaak aansprakelijkheid te dragen. De totstandkoming van de EG-richtlijn inzake produktenaansprakelijkheid bood de gelegenheid de regel van art. 7.1.3.7 daarop af te stemmen: terwijl de aansprakelijkheid van de verkoper in het algemeen naar de afd. 6.1.8 en 6.1.9 moet worden beoordeeld (lid 1), geldt voor gebreken als bedoeld in de richtlijn (kort gezegd: veiligheidsgebreken) dat de verkoper niet aansprakelijk is voor schade die krachtens de richtlijn op de producent kan worden verhaald (kort gezegd: persoonschade en zaakschade in de privésfeer) (lid 2, aanhef), tenzij de verkoper het gebrek kende of behoorde te kennen of de afwezigheid van het gebrek heeft gegarandeerd (lid 2 onder a en b en lid 3), in welke gevallen uit de afd. 6.1.8 en 6.1.9 volledige aansprakelijkheid van de verkoper voortvloeit. Rust op de producent geen aansprakelijkheid, dan geldt hetzelfde voor de verkoper, behoudens de beide genoemde uitzonderingen en behoudens de in lid 2 sub c genoemde franchise: dáárvoor is de verkoper aansprakelijk overeenkomstig hetgeen uit de afd. 6.1.8 en 6.1.9 voortvloeit. Op dit punt is derhalve, evenals in het huidige recht, de bepaling van de aansprakelijkheid (d.m.v. de toepassing van de maatstaf van de toerekenbare tekortkoming) aan de rechtspraak overgelaten.

De tekortkoming waarop art. 7.1.3.7 ziet is een species van het genus dat de afgeleverde zaak niet aan de overeenkomst beantwoordt (art. 7.1.2.7). Een verkoper kan ook op andere wijze tekortschieten dan door een zaak af te leveren die niet aan de overeenkomst beantwoordt; men denke aan het geval dat de verkoper niet of te laat aflevert, of geen eigendom van de zaak verschaft. Op al deze gevallen heeft art. 7.1.3.7 geen betrekking, hetgeen betekent dat de aansprakelijkheid van de verkoper door de afd. 6.1.8 en 6.1.9 wordt beheerst; er is geen bepaling als het in feite overbodig art. 7.1.3.7 lid 1 voor nodig om dit te doen vaststaan. Hetzelfde geldt in geval van andere schade dan die, bedoeld in art. 7.1.3.7 lid 2, aanhef; men denke aan kosten als bedoeld in art. 6.1.9.2 lid 2 of aan kosten voor de tijdelijke huur van een vervangende zaak.

4. *Ad II.* In art. 7.1.3.9 wordt verondersteld dat de koper ter zake van een tekortkoming als bedoeld in art. 7.1.3.7 (de afgeleverde zaak bezit niet de eigenschappen die de koper mocht verwachten) een of meer van zijn rechten tegen de verkoper heeft uitgeoefend. Dit kan bijv. zijn een recht op schadevergoeding, op ontbinding (art. 6.5.4.6) of een recht op nakoming als bedoeld in art. 7.1.3.2. Het artikel geeft de verkoper het recht de hierdoor geleden schade op zijn voorman te verhalen (lid 1); op een exoneratie kan die voorman zich slechts binnen de grenzen van lid 2 beroepen. De leden 3 en 4 bevatten beperkingen van het recht van de verkoper, die in hoofdzaak corresponderen met de gevallen van art. 7.1.3.7 lid 2 onder a en b. De regeling geldt ook in vorige schakels van de verkoopketen (lid 5).

Blijkens lid 6 geldt het artikel niet indien de verkoper schade heeft vergoed krachtens art. 7.1.3.7 lid 2. Berust die vergoeding op de onderdelen a of b van dat artikellid, dan wordt de verkoper reeds beschermd door art. 7.1.3.7 lid 3; berust zij op onderdeel c, dan zou een regresrecht dat uiteindelijk de producent tot betaling dwingt, in strijd zijn met het stelsel van de richtlijn produktenaansprakelijkheid.

5. Het voorgaande had betrekking op consumentenkoop. Bij andere koopovereenkomsten wordt de contractuele aansprakelijkheid van de verkoper beheerst door de afd. 6.1.8 en 6.1.9. Dit geldt voor alle schakels in de verkoopketen. Exoneraties moeten worden beoordeeld

met inachtneming van o.m. de artt. 6.5.2A.2a en 6.5.3.1. Voor de producent kan er daarnaast aansprakelijkheid voortvloeien uit de richtlijn produktenaansprakelijkheid.

Artikel 7.1.8.2

De Commissie heeft mijn oordeel gevraagd over de opvatting van Rozemond in *Kwartaalbericht Nieuw BW* 1989, p. 1 e.v. dat het recht van reclame niet gedurende surséance van betaling kan worden uitgeoefend, zodat art. 7.1.8.2 wat de surséance betreft in het lucht hangt. Deze opvatting is onjuist. Noch faillissement, noch surséance tast de bevoegdheid van de wederpartij van de schuldenaar tot ontbinding, onderscheidenlijk de bijzondere vorm van ontbinding met zakelijke werking van afd. 7.1.8 aan. De artt. 23 en 228 F betreffen immers slechts handelingen van de schuldenaar en niet die van zijn wederpartij. Ook het feit dat de vordering tot nakoming of schadevergoeding tijdens surséance niet kan worden doorgezet – dat de schuldenaar niet «tot betaling kan worden genoodzaakt» zoals art. 230 F zegt – doet daaraan niet af, zoals ook het uitgangspunt is van art. 37 en 236 F, zelfs nog duidelijker in de vorm die deze bij het eerste gedeelte van de Invoeeringswet hebben gekregen. In dezelfde zin ten aanzien van de ontbinding krachtens art. 1302 BW: L. G. van Dam, *De surséance van betaling van het akkoord buiten faillissement*, 1935, p. 91 (en pp. 87–89).

Art. 230 F heeft niet tot gevolg dat de surséance een werking heeft vergelijkbaar met die van een opschortende voorwaarde zoals Rozemond (p. 1) stelt, of van een opschortende tijdsbepaling. Uitoefening van een retentierecht (zie het slot van het huidige art. 233 F en art. 232 onder 1° F nieuw jo art. 3.10.4A.4) of een ander opschortingsrecht alsmede verrekening (artt. 234–235 F) zijn gedurende surséance evenmin uitgesloten. Zie voorts C. Star Nauta Carsten, *Indisch Tijdschrift van het Recht*, dl. 137 (1933), pp. 66–69, naar aanleiding van uitspraken van het Hooggerichtshof van Nederlandsch-Indië en de President van de Raad van Justitie te Batavia (waarover ook B.M. Telders, WPNR 3331, 1933, p. 455).

Ook uit de geschiedenis der surséancebepalingen blijkt duidelijk dat het recht van reclame ondanks de surséance kan worden uitgeoefend. In het Wetboek van Koophandel van 1838 was het recht van reclame uitdrukkelijk genoemd onder de rechten waarvoor surséance niet geldt. Art. 920 luidde: «De surséance werkt niet ten aanzien: (...) 2°. Van onderzetting, pand, reclame en andere zakelijke regten (...)». De bepaling werd gehandhaafd in de Faillissementswet van 1893, Reclame en zakelijke rechten werden opgenomen in art. 233 onder 7° f, al vroeg men zich af of dit wel nodig was:

«Onderzetting, pand, reclame en andere zakelijke rechten» in n°. 2 van artikel 920 Wetboek van Koophandel bevat eene nevens-elkanderstelling van heterogene zaken. Bedoeld is dat de door hypotheek of pand gedekte (de ratio vordert evenzeer de bevoorrechte) schuld niettegenstaande de surséance betaald moet worden, en dat de rechtsoverdracht tot reclame, alsook die tot het doen gelden van een zakelijk recht, niettegenstaande de surséance, tegen den schuldenaar ingesteld en vervolgd kunnen worden. De redactie van n°. 2 en 7 doet dit thans duidelijk uitkomen. De vraag kan gedaan worden, of de bepaling, dat surséance niet werkt ten aanzien van reclame en zakelijke rechten, naast het voorschrift van artikel 225 [232] eerste lid wel noodig is. Inderdaad schijnt zij overbodig, toch is tot hare handhaving besloten, omdat in hare weglating allicht het bewijs eener niet bedoelde wetswijziging gezien zoude kunnen worden. Bovendien houde men in het oog, dat rechtsoverdrachten tot reclame en krachtens zakelijke rechten in den regel gericht zullen zijn op het verkrijgen van eenig goed tot den boedel behorende,

en er daarom eenige aanleiding bestaat ze in artikel 226 te vermelden.» Aldus de memorie van toelichting bij art. 226 van het ontwerp, in: G. W. baron van der Feltz, *Geschiedenis van de wet op het faillissement en de surséance van betaling*, II, 1897, p. 382-383.

De overbodigheid van de bepaling leidde vervolgens, bij de wet van 16 mei 1925, Stb. 191, tot schrapping, met als toelichting: «reeds naar haren aard heeft de surséance ten aanzien van reclame en zakelijke rechten geen werking» (MvT, 1923-1924, 333, nr. 3, p. 3).

Artikel III

Een herziening van de bepalingen betreffende de koop op afbetaling, waarvoor in het voorontwerp afdeling 11 van titel 7.1 is opgenomen, zal nog ter hand genomen worden. Nieuwe ontwikkelingen die hiertoe aanleiding geven zijn de totstandkoming van de Wet consumptief geldkrediet en de nieuwe bepalingen in de kooptitel inzake consumentenbescherming; het is gewenst de regeling betreffende de koop op afbetaling hierop af te stemmen.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

De Minister van Economische Zaken,
R. W. de Korte